

Posudek na rigorózní práci

Mgr. David PIŠVEJC

VÝVOJ TLUMOČENÍ VE SKANDINÁVII

(The Development of Interpreting in Scandinavia)

UK FF ÚTRL Praha září 2011

Cílem předložené rigorózní práce Davida Pišvejce, která má charakter teoretické explorativní studie, je poskytnout ucelený pohled na situaci v oblasti tlumočení ve Skandinávii (Švédsko, Norsko a Dánsko). Práce vychází z úspěšně obhájené magisterské diplomové práce *Vývoj tlumočení ve Švédsku* (ÚTRL FF UK 2010) a doplňuje česky psané translatologické diplomové práce, jež se věnují konkrétní jazykové a geografické oblasti. Studie zaměřená na vývoj tlumočení ve skandinávských zemích u nás dosud chyběla. Ani odborné publikace se takto podrobně tlumočení ve Skandinávii zatím nevěnovaly a podle dostupných informací podobně rozsáhlá práce chybí i v těchto třech popisovaných skandinávských zemích. Snahou autora bylo zprostředkovat všem zájemcům, kteří neovládají švédštinu, dánštinu a norštinu, systematicky zpracované informace z původních skandinávských zdrojů o vývoji přípravy tlumočnicků v různých typech škol, o působení tlumočnicků na trhu a jejich statutu, o tlumočnických agenturách, o druzích tlumočení, jakož i o hlavních švédských a dalších osobnostech zabývajících se výzkumem tlumočení. David Pišvejc zde vhodně využívá svých znalostí švédštiny, kterou studoval jako svůj druhý filologický obor na FF UK, stejně jako dánštiny a norštiny. Několikrát kvůli sběru materiálu pobýval na stážích i kratších pobytech v těchto zemích, konzultoval s tamními odborníky osobně i zprostředkovaně přes e-mail, pracoval s internetovými stránkami různých vzdělávacích institucí a administrativních orgánů a pochopitelně i s klasickými písemnými zdroji.

Rigorózní práce má 139 stránek (+ přílohy) a je rozdělena, kromě úvodu a závěru, do tří základních kapitol, jež se dále dělí na řadu podkapitol. Druhá kapitola (Švédsko) je původní kapitolou převzatou z DP, další dvě kapitoly jsou zcela nové: kapitola třetí popisuje situaci v Norsku, kapitola čtvrtá v Dánsku. Autor ve své práci zvolil deskriptivní metodu a při svém popisu se opíral převážně o původní skandinávské psané publikace, o posudky odborných komisí, články, výroční zprávy, tlumočnická skripta, přijímací testy, informace z internetových stránek, ale také o osobní výpovědi hlavních osobností švédské a dánské translatologie (Cecilia Wadensjö, Helge Niska a Birgitta Englund-Dimitrova, Inge Baaring, Bente Jakobsen) a o poznatky získané v průběhu studijní cest na Tlumočnický a překladatelský institut TÖI ve Stockholmu, jakož i návštěvou dalších tlumočnických institucí v Dánsku a Norsku. D. Pišvejc se snažil o precizní a vyčerpávající diachronní a synchronní popis veškerých dílčích aspektů, které utvářely a utvářejí skandinávské tlumočnictví. V úvodu se autor stručně věnuje skandinávské jazykové situaci a zasazuje všechny tři jazyky do širšího regionálního kontextu. V první obsáhlé podkapitole se nejdříve zaměřuje na historii studia tlumočení, popisuje švédský vzdělávací systém a specifické druhy škol, jež zde působily a působí, tj. lidové vysoké školy a studijní spolky. Následně se soustřeďuje na Tlumočnický a překladatelský institut TÖI, který sehrál v průběhu vývoje výuky tlumočení zásadní úlohu jako státem pověřená vysokoškolská instituce, koordinující přípravu tlumočnicků a zároveň jediný institut, který ve Švédsku školí konferenční tlumočnické. V podkapitole *Výuka*

tlumočnictví dnes pak diplomant podrobně analyzuje současnou roli vysokých lidových škol a studijních spolků i TÔI v přípravě zejména komunitních tlumočnicků. Dále zde zmiňuje i tlumočení ve švédském znakovém jazyce. Ve druhé podkapitole autor detailně rozebírá autorizační a další tlumočnické zkoušky u obchodní komory (viz rovněž přílohy), fenomén, který nemá u nás ekvivalent (zajišťuje zkoušky ve 41 jazycích). Ve třetí podkapitole, věnované migraci ve Švédsku, přidává i charakteristiku fungování tlumočnických agentur a vysvětluje, jakou roli sehrává stát jako hlavní zadavatel tlumočení, ale i přípravy tlumočnicků. V části *Švédština v Evropské unii* popisuje postavení švédštiny v evropských institucích. Samostatnou podkapitolu tvoří popis přípravy tlumočnicků pro vojenské účely a dále portréty nejvýznamnějších osobností švédské teorie tlumočení (Cecilia Wadensjö, Helge Niska a Birgitta Englund-Dimitrova), které D.Pišvejce všechny osobně oslovil a kontaktoval. Zmiňuje švédskou kapitolu takto podrobně, protože další dvě kapitoly, jež postupně popisují situaci v Norsku (3. kapitola) a následně v Dánsku (4. kapitola), se snaží dodržovat obdobnou strukturu, tj. popis tlumočnického vzdělávacího systému, systém autorizace tlumočnicků, registrace a uplatnění na trhu, vztah zaměstnavatelů a zadavatelů. Norsko jako jediná skandinávská země není členem Evropské unie, a proto její vývoj nemusel reflektovat evropské směrnice a nařízení. Tlumočnická výuka začala až v r. 1985 a na rozdíl od Švédska netvoří její páteř vzdělávání v lidových vysokých školách, nýbrž výhradně vysokoškolské kurzy. Jejich charakter se v průběhu 25 let značně měnil, což mělo a bohužel stále má nepříznivý vliv na kontinuitu výchovy kvalifikovaných tlumočnicků. Na druhou stranu Norsko je v rámci Skandinávie zřejmě nejdále v aplikaci inovativních přístupů k výuce, především díky zapojení stále častějšího video-tlumočení a tlumočnických online kurzů. Některé aspekty švédského a norského tlumočnictví (zejména vyspělý systém jednotné registrace a autorizace) nemají v Dánsku adekvátní ekvivalent. V Dánsku chybí například centrální tlumočnický registr, který by stavěl na dosažených kvalifikacích. Namísto toho existuje polootevřený registr soudních a policejních tlumočnicků Ministerstva vnitra, do něhož je možné se dostat i bez formální způsobilosti.

Autor se ve své rigorózní práci snažil uplatnit a uvést veškeré informace, jež načerpal a zpracoval z nesčetných výchozích zdrojů, což jistě představovalo velmi časově náročnou přípravu.

Práce Davida Pišvejce splňuje všechny náležitosti rigorózní práce, je napsaná skutečně poctivě, systematicky a zároveň kultivovaným jazykem. Způsobem zpracování dané problematiky autor prokázal, že velmi dobře zvládl veškerou odbornou literaturu, že s prostudovanou literaturou dovede pracovat a je schopen jednotlivé úvahy, názory a poznatky velmi dobře utřídit, předložit a systematizovat. V této souvislosti oceňuji rozsáhlou bibliografii uvedenou v závěru rigorózní práce.

Rigorózní práci **Mgr. Davida Pišvejce** doporučuji k obhajobě. Na základě průběhu obhajoby i celé rigorózní zkoušky doporučuji následně, aby byl D. Pišvejcovi udělen titul **PhDr.**

Prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.

Praha 18.11.2011